

Uzlové body v revizi RVP 2021

Co říká strategie 2030+

Strategie 2030+ předpokládá, že uzlové body budou definovány ve 3., 5., 7. a 9. ročníku. Z toho testování v 5. a 9. ročníku bude bráno jako závazné. Testování v 3. a 7. ročníku je předpokládáno jako závazné pro z Český jazyk (a literaturu), matematiku a cizí jazyk. Testování ostatních výstupů by mělo především sloužit jako nástroj včasné identifikace rizik a následné cílené podpory jednotlivým žákům.

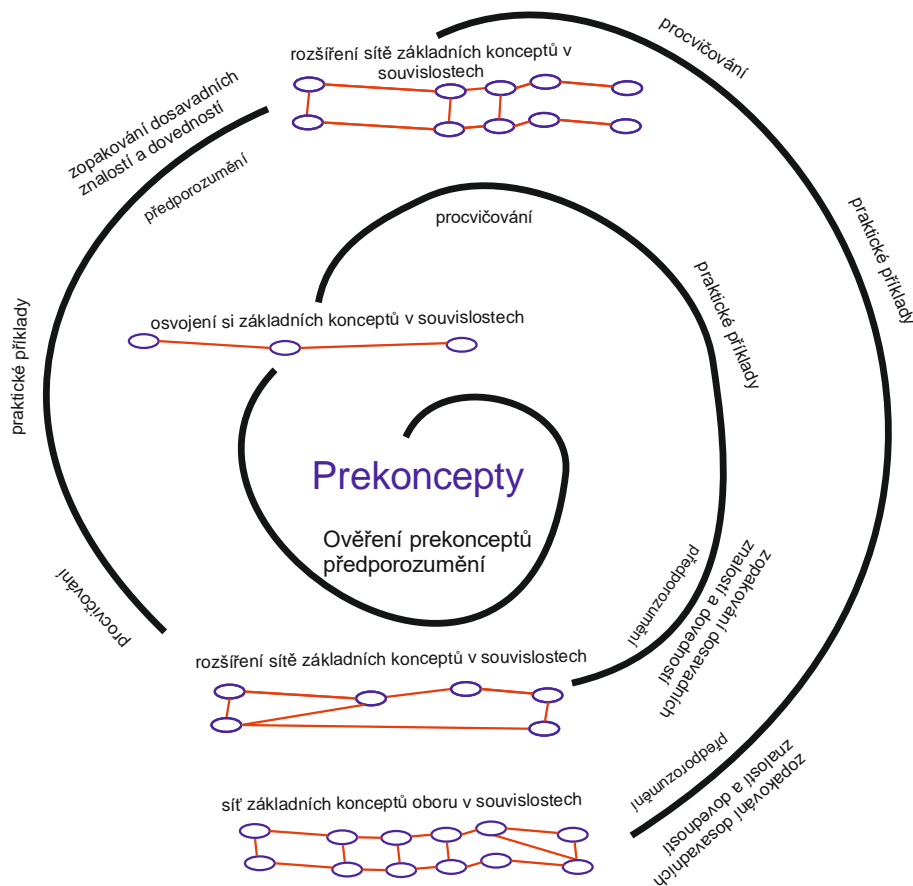
Oproti současnému stavu je tedy předpokládán uzlový bod v 7. ročníku. Předpokládá se rozlišení na výstupy jádrové (závazné pro všechny žáky) a rozvíjející (jejichž prostřednictvím by byla realizována podpora talentovaných a nadaných).

Obecně k uzlovým bodům (úvodní prezentace doc. J. Slavík FPE ZČU v Plzni)

Uzlové body jsou místa, v nichž má probíhat kontrola kvality toho, jak žáci zvládají příslušný vzdělávací standard, tj. popis procedurálních a konceptuálních znalostí (dispozičních kvalit), které si má každý žák osvojit v určitém vzdělávacím oboru.

Současné pojetí uzlových bodů zaměřuje pozornost na skutečnost, že vzdělávací a výchovné cíle nejsou dosažitelné mimo kulturní kontext a tedy mimo vzdělávací obsah. Ten je v kurikulu reprezentovaný vzdělávacími obory, resp. oblastmi. Vzdělávací obory podmiňují existenci a organizaci vzdělávacího obsahu jak horizontálně – v rámci programového vymezení obsahu v RVP, tak vertikálně – ve spirále jeho poznávání žáky během školní docházky (spirálové kurikulum) (Obr. 1).

Obr. 1: Spirálové kurikulum založené na principu hermeneutického kruhu. Uzlové body jsou prezentovány ve vazbě na obsah – jako kroky při tvorbě sítě základních konceptů oboru/ů v souvislostech

Uzlový bod, chápaný v intencích současného RVP by měl být komplexně a operacionálně vymezen charakteristikami umožňujícími plošné srovnávání stanovených dispozičních kvalit v celém vzdělávacím systému. Pro uzlový bod je tedy nutné co nejfunkčněji vymezit výchozí hodnoty *vzdělávacích výstupů* (pro ně je vytvořen

číselník), *indikátory* jejich dosažení žákem a návaznost obsahu na programové cíle – *gramotnosti a klíčové kompetence*.

Příklad standardu: Pro devátý ročník a vzdělávací obor matematika a její aplikace uvádí RVP výstup Žák určuje a charakterizuje základní prostorové útvary (tělesa), analyzuje jejich vlastnosti. Pro úspornou komunikaci byl tomuto výstupu přiřazen kód M-9-3-09 (obor – Matematika, 9. ročník, 3. tematická oblast, tj. Geometrie v rovině a prostoru, 9. výstup v této tematické oblasti).

Tento výstup je ve standardu upřesněn prostřednictvím skupiny indikátorů takto:

- 01 – žák rozpozná mnohostěny (krychle, kvádr, kolmý hranol, jehlan) a rotační tělesa (válec, kužel, koule);
- 02 – žák používá pojmy podstava, hrana, stěna, vrchol, tělesová a stěnová úhlopříčka;
- 03 – žák využívá při řešení úloh metrické a polohové vlastnosti v mnohostěnech a rotačních tělesech;
- 04 – žák pracuje s půdorysem a nárysem mnohostěnů a rotačních těles.

K některým z indikátorů jsou uvedeny ukázkové (ilustrační) úlohy.

Česká školní inspekce a uzlové body

Pro plošné ověřování znalostí a dovedností v uzlových bodech jsou Českou školní inspekcí vytvářeny podpůrné programy pro školy. ČŠI nabízí softwarovou aplikaci pro certifikované testování, která má moduly pro školní a domácí testování volně dostupné pro školy i rodiče. Testy mohou být oporou jak pro formativní hodnocení, tak pro vlastní hodnocení škol. ČŠI spravuje databanku úloh pro všechny vzdělávací oblasti i předměty a pro posuzování gramotností. Škola může z této databanky vybírat a testovat podle své potřeby. Buď si učitel připraví testy sám a zpřístupní je pomocí databanky, nebo si do databanky úloh nadefinuje filtr, na jehož základě se vygeneruje test. Může si navolit, co by měli znát žáci, co chce vědět učitel ve vztahu k jeho třídě, škole, regionu.

Kritika uzlových bodů

Kritika uzlových bodů se často odvíjí od argumentu, že vymezení kontrolovaného vzdělávacího obsahu prostřednictvím testování v uzlových bodech omezí svobodu škol, které si na základě svých školních vzdělávacích programů vytvořily vlastní kurikulum. S tím souvisí kritika nejasnosti ve vztahu ke Strategii 2030+, v níž se požaduje redukce očekávaných výstupů a s tím i návazného učiva k jejich dosažení, ale zaváděním uzlových bodů se cíle (a tedy pravděpodobně i učivo) přidává. V diskusích na internetu se nicméně ukazuje, že nemálo diskutujících učitelů naopak vítá stanovení určitých závazných opor pro určení minimálního obsahu, který mají žáci zvládat. Je zřejmé, že tu jde o stanovení vhodné míry – o konsensuální nastavení proporcí mezi normativním nárokem na vzdělávací obsah a jeho svobodnou volbou. Problematické z tohoto pohledu je postavení škol pracujících v trojročích.

Ve vazbě na koncepční kurikulum je ideologický směr orientace na dosažení požadovaného standardu – splnění zkoušky, vnímán v zahraničí (např. Velká Británie) poměrně negativně. Ve výuce se objevuje snaha splnit státem stanovené standardy. Do vzdělávání se dostává oportunistický prvek, kdy vzdělávání je přizpůsobováno dosažení stanovené úrovně. Tento přístup potlačuje jak „oborovou“ stránku (kdy je potlačena zejména výuka v souvislostech), tak snahy o rozvoj osobnosti žáka.

Čím se na workshopu budeme zabývat?

Již z výše uvedeného pro workshop vyplývají následující otázky:

Jak při zavádění uzlových bodů nesklouznout k ideologickému směru „orientace na dosažení požadovaného standardu – splnění zkoušky“, kdy je vzdělávání přizpůsobováno dosažení stanovené úrovně?

Je přidání uzlového bodu v 7. třídě ve smyslu Strategie 2030+ žádoucí – je toto možné provést spolu s redukcí očekávaných výstupů a s tím návazného učiva?

Je možné definovat „jádrové uzlové body“ (ve vazbě na jádrové učivo) a „rozvíjející uzlové body“ (ve vazbě na rozvíjející učivo)? Mohou být rozvíjející uzlové body využity pro práci s nadanými a talentovanými dětmi?

Zdá se Vám perspektivní propojit stávající podpůrné programy ČŠI a plošné ověřování znalostí a dovedností v uzlových bodech?

Rádi bychom definovali různé pohledy na problematiku uzlových bodů: pohled učitele, pohled ředitele školy, pohled ČŠI a pohled politika.